

УДК 378.014.553: [316:005.336.2]

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-82-87

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

О. С. Московчук

У статті теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування. Проаналізовані поняття «модель», «моделювання», «педагогічне моделювання». Розроблено структурно-функціональну модель формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів, що містить такі блоки: цільовий (що передбачає визначення й реалізацію мети, завдань, принципів реалізації досліджуваного процесу); змістовно-діяльнісний блок (що містить методологічні підходи (системно-синергетичний, діяльнісний, особистісно орієнтований), змістове забезпечення, засоби, методи, форми, прийоми роботи, педагогічні умови формування досліджуваної якості, етапи (діагностичний, актуалізуючий, інформаційний, діяльнісний, моніторинговий); оцінно-результативний блок (критерії і показники оцінювання, очікуваний результат).

Ключові слова: структурно-функціональна модель, майбутні вчителі, соціальна компетентність, модель, моделювання, педагогічне моделювання.

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF STUDENTS-FUTURE TEACHERS IN THE PROCESS OF STUDENT SELF-GOVERNMENT

O. Moskovchuk

The article theoretically substantiates the structural-functional model of formation of social competence of students-future teachers in the process of student self-government. The concepts of «model», «modeling», «pedagogical modeling» are analyzed. The essence and components of the structural and functional model of social competence of students-future teachers are revealed. The structural-functional model of formation of social competence of students-future teachers is developed, which includes such blocks: the target (which provides the definition and realization of the purpose, tasks, principles of realization of the studied process (multilevel content of student self-government activity, personal orientation of educational process, practical orientation and practical orientation) continuity of work of student self-government, continuity and continuity in realization of educational activity, orientation on dynamic and sociocultural stereotype of personality, integrity and organic activity of student self-government); content-activity block (including methodological approaches (system-synergetic, activity, personality-oriented), content support, means, methods, forms, methods of work, pedagogical conditions stages (diagnostic, actualizing, information, activity, monitoring); evaluation and performance unit (criteria and evaluation indicators, expected result).

Keywords: structural and functional model, future teachers, social competence, model, modeling, pedagogical modeling.

На сьогоднішній день ефективність функціонування виховної системи закладу вищої освіти обумовлена розробкою нових підходів до змісту та організації виховного процесу. Сучасний фахівець закладу вищої освіти повинен володіти професійною мобільністю, конструктивністю, ініціативністю в прийнятті нестандартних рішень, оптимальним характером використання часу і сил з метою забезпечення досягнення поставлених виховних завдань, а також бути здатним до самореалізації та самоствердження, що сприяє творчому самовираженню і професійному зростанню.

Аналіз наукових літературних джерел [5; 6; 11] дозволив зробити висновок про те, що соціальна компетентність студентів-майбутніх учителів передбачає поінформованість про соціальну реальність, закономірності перебігу соціальних процесів; підготовленість майбутніх педагогів до діалогу, прийняття рішень відповідно до вимог соціуму і специфіки субкультури. Складовими соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів є знання про світ і про себе, вміння розпоряджатися ними; готовність до альтернативного вибору в різних соціальних ситуаціях і моральної відповідальності за нього, до продуктивного вирішення професійних і життєвих проблем.

Мета статті – на основі аналізу загальних теоретико-методологічних підходів до формування соціальної компетентності майбутніх учителів розробити структурно-функціональну модель формування соціальної компетентності студентів педагогічного закладу вищої освіти.

Існують різні підходи до педагогічного моделювання. Традиційно концептуальні моделі створюються через систему проектних характеристик, або через виокремлення блоків, або через набір модулів. Ми використовуємо блочну структуру педагогічного процесу. Побудова моделі формування соціальної

компетентності студентів-майбутніх учителів педагогічного університету розуміється нами як теоретичне узагальнення та схематичне відтворення складових процесу формування соціальної компетентності з огляду на поставлену мету.

Модель формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів покликана виконати такі функції: показати можливості виховного впливу діяльності студентського самоврядування на особистість кожного студента; висвітлити шляхи взаємодії діяльності студентського самоврядування з соціокультурним середовищем закладу вищої освіти; спрямувати роботу студентського самоврядування на корекцію впливу різних суб'єктів соціальних відносин на формування соціальної компетентності студентів.

При розробці педагогічної моделі формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів ми виходили з того, що цей процес є цілісним явищем, що складається зі структурних одиниць, тісно взаємопов'язаних між собою, і послідовно змінюючих один одного етапів.

У сучасній педагогіці об'єднано багато різних концепцій виховання: гуманістичні ідеї становлення особистості, теорія соціалізації особистості, системно-рольова теорія виховання, системний підхід як напрям методології пізнання соціальних процесів, в основі якого лежить розгляд об'єкта як системи, особистісно-діяльнісний підхід до організації педагогічного процесу. В них у різних поєднаннях відображається взаємозв'язок сучасних теоретико-методологічних підходів до освітнього процесу в цілому. Універсальним підходом для закладу вищої освіти є *системний*, що орієнтує на створення виховних систем, які формують особистість завдяки цілеспрямованому впливу всіх компонентів освітнього процесу. Системний підхід є актуальним для нашого дослідження, оскільки підготовка майбутнього фахівця у педагогічному університеті є системою, в якій усі елементи між собою взаємопов'язані. Таким чином системний підхід до організації студентського самоврядування характеризується охопленням усіх сфер життєдіяльності студентів: навчально-виховної, науково-дослідної, спортивно-оздоровчої, побуту, відпочинку, дозвілля, суспільно-громадської діяльності та функціонує на всіх рівнях: академічної групи, факультетів (інституту), гуртожитку, університету тощо. До основних ознак системного підходу належать: цілісність і цілеспрямованість, структурованість, тобто склад елементів, внутрішній поділ, упорядкування, класифікація цього цілого; взаємозв'язок зовнішнього і внутрішнього; інтегрованість окремих елементів і зв'язків [1, с. 9].

Системний підхід визначає технологію проектування виховних та управлінських систем, для яких характерними є структурно-функціональні зв'язки між компонентами та елементами. З позицій системного підходу, студентське самоврядування є компонентом більш широких і відкритих систем – виховної системи та управлінської системи університету – і одночасно студентське самоврядування повинно бути спроектоване як самостійна система зі своєю структурою і функціями.

Таким чином, можна стверджувати, що системний підхід дає можливість розглядати процес формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів педагогічного університету як складну динамічну систему, визначити особливості її компонентів, пізнати характер і механізми зв'язків між ними й на цій основі вибудувати структурно-функціональну модель, що сприятиме оптимальному досягненню мети дослідження. Виховна система педагогічного університету є організаційно-функціональною структурою, що виникає у процесі успішної діяльності єдиного виховного колективу під час реалізації спільних цілей виховання особистості, змістом якого є формування ціннісного ставлення до термінальних (духовних) та інструментальних (операційних) цінностей, що детермінують формування особистісної програми побудови соціально-ціннісних відносин.

Сконструйована нами модель містить мету, завдання, принципи процесу формування соціальної компетентності майбутніх учителів, компоненти досліджуваного явища, етапи, педагогічні умови, форми, методи, засоби виховання та передбачувані результати виховної роботи. *Цільовий блок* моделі містить мету, завдання, принципи формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів, завдання та компоненти досліджуваного явища. *Мета* моделі відображає мету дисертаційного дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування соціальної компетентності студентів у процесі діяльності студентського самоврядування відповідно з віковими, соціокультурними, професійними особливостями становлення особистості майбутніх учителів. Її реалізація передбачає вирішення таких *завдань*, як розвиток соціального мислення (розширення соціального кругозору та підвищення соціального інтелекту) майбутніх учителів, становлення суб'єктної позиції студентів, збагачення соціального досвіду кожної особистості, включеної в діяльність студентського самоврядування.

Модель формування соціальної компетентності майбутніх учителів базується на таких *принципах*:

- багаторівневості змісту діяльності студентського самоврядування, яка в залежності від ступеня сформованості соціальної компетентності конкретної особистості передбачає для одних студентів вирішення завдань первісного нагромадження необхідного мінімуму соціальної грамотності, для інших – розширення і поглиблення соціальних знань, умінь і навичок, для третіх – їх переструктуризацію;
- особистісної орієнтованості освітнього процесу, за умов якого кожен студент має можливість конструювати індивідуальну програму підвищення соціальної компетентності з урахуванням власних

інтересів і здібностей;

- практичної спрямованості, що обумовлює зміст програм виховної діяльності, орієнтованих не тільки на освоєння соціальної інформації, але й набуття досвіду соціальної поведінки під час вирішення конкретних практичних завдань, що здійснюється за допомогою використання специфічних, адекватних соціально-професійній дійсності, засобів, форм і методів;
- системності та наступності роботи студентського самоврядування, що передбачає досягнення конкретної мети за умов тісного зв'язку навчальної та виховної, соціально-побутової та дозвільсової діяльності;
- спадкоємності і безперервності у реалізації виховної діяльності, що передбачає поєднання у виховному процесі національних, історичних та культурних традицій з новітніми педагогічними надбаннями;
- орієнтації на динамічний соціокультурний стереотип особистості, за умов якого формування соціальної компетентності студентів розуміється як конкретний простір реалізації можливостей майбутнього фахівця, як ступінь пізнання, освоєння і присвоєння можливостей соціального середовища діяльності студентського самоврядування на основі його суб'єктивного сприйняття;
- цілісності і органічності діяльності студентського самоврядування, спрямованого на формування соціальної компетентності студентів, що характеризується логічним поєднанням навчальної і виховної роботи.

Змістовно-діяльнісний блок моделі базується на теоретичних та технологічних основах процесу формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування з погляду системно-синергетичного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів.

У формуванні соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів в умовах діяльності студентського самоврядування доцільним та ефективним є застосування *системно-синергетичного підходу* [2; 6]. У нашому дослідженні системно-синергетичний підхід дозволяє розглядати діяльність студентського самоврядування як форму самоорганізації студентів на принципах свободи, рівноправності, безпосередньої участі в управлінні життєдіяльністю студентського колективу й навчального закладу загалом. Реалізація даного підходу передбачає створення та згуртування студентського колективу, який є умовою й засобом соціалізації та самореалізації студентів. Системно-синергетичний підхід у формуванні соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів несе в собі потенціал, що дає можливість спочатку описати на якісному рівні процеси розвитку, а потім знайти оптимальні шляхи його подальшого розгортання.

Наступним підходом до формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування є *діяльнісний підхід*. Як початкова форма будь-якої діяльності розглядається спільна, колективна діяльність, під час якої завдяки інтеріоризації – засвоєнню структур зовнішньої соціальної діяльності – відбувається формування психологічної системи діяльності [3, с. 193]. Науковці Б. Сусь та М. Шут визначають сутність діяльнісного підходу, згідно з якою на перше місце виходить навчання умінь, або навчання через уміння. Це навчання відбувається через продуктивну діяльність, тобто через безпосередню участь того, хто навчається, у суспільно-корисній роботі. Діяльнісний підхід у навчальному процесі розглядається як ефективний спосіб забезпечення набуття знань, що позначені дієвістю і є основою компетентності особистості [10, с. 6].

Діяльнісний підхід у нашому дослідженні орієнтує на засвоєння студентами-майбутніми фахівцями знань і умінь під час реалізації завдань діяльності студентського самоврядування. Різномірні системи завдань (проблемних, інформаційних) спрямовують студентів на самостійний пошук необхідного знання, застосування його в діяльності. Діяльність займає особливе місце, адже формування соціальної компетентності студентів педагогічного університету повинно, в першу чергу, бути спрямоване на пред'явлення студентам знань про соціальну компетентність, формування в них умінь отримувати самостійно нові знання про себе та інших людей, оцінювати їх, структурувати і перетворювати у процесі набуття досвіду самостійного прийняття рішень.

У формуванні соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів в умовах діяльності студентського самоврядування важливо застосовувати *особистісно орієнтований підхід*. Науковець С. Савченко зазначає, що особистість студента «не підганяється» під комплект заздалегідь програмованих якостей, а створюються умови для повноцінного прояву й гармонійного розвитку всіх особистісних функцій студентів, що характеризує особистісно-орієнтований підхід [9, с. 205]. О. Пехота розглядає особистісно орієнтований підхід як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого складає сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку [8, с. 28]. В. Галузяк вбачає специфіку особистісно орієнтованого підходу до підготовки майбутніх учителів у розвитку їх особистісної зрілості, що, у свою чергу, передбачає включення студентів у суб'єктну активність, пов'язану з пошуком,

вибором, творчою інтерпретацією й актуалізацією аксіологічного, світоглядного і культурологічного аспектів педагогічної діяльності в процесі полісуб'єктної взаємодії з викладачами [4, с. 167].

У контексті нашого дослідження особистісно орієнтований підхід полягає в тому, що студент у процесі діяльності студентського самоврядування має можливість реалізувати свої індивідуальні особливості, здатність до вибору, рефлексії, самостійності, відповідальності. Цей підхід орієнтує на створення сприятливих умов для формування і розвитку професійно важливих індивідуальних якостей майбутніх фахівців.

Виокремлені наукові підходи забезпечують можливість створення основ методики формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування.

Складовими елементами змістовно-діяльнісного блоку є педагогічні умови, форми, методи формування соціальної компетентності студентів педагогічного закладу вищої освіти.

Процес формування соціальної компетентності студентів передбачає реалізацію комплексу педагогічних умов з метою забезпечення оптимального розвитку студентів, вибору форм і методів виховання студентів відповідно до поставлених завдань і їх впровадження. Представлені у моделі формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів форми, методи, прийоми роботи, активним суб'єктом яких виступає студентське самоврядування, покликані забезпечити набуття базисних культурологічних, соціологічних, психологічних, педагогічних знань, безпосередньо пов'язаних з новими підходами, новими технологіями планування та реалізації виховної роботи в університеті. Осмислення основних положень формування соціальної компетентності студентами-майбутніми вчителями в процесі діяльності студентського самоврядування покликане сприяти розвитку системних уявлень про виховний процес, розробці власної концепції виховної діяльності, набуттю вмінь реалізації соціальних компетенцій.

Педагогічними умовами ефективного формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування ми вважаємо: збагачення знань студентів про соціальну компетентність шляхом організації тренінгової роботи; організація позитивної взаємодії студентів під час моделювання і вирішення педагогічних ситуацій; створення соціокультурного освітнього простору в процесі діяльності студентського самоврядування.

Для більш чіткого уявлення про зміни, що відбувалися в процесі формування соціальної компетентності студентів, ми спроектували роботу на діагностичному, актуалізуючому, інформаційному, діяльнісному, моніторинговому етапах, на кожному з яких вирішувалися специфічні завдання.

Діагностичний етап передбачав чітке визначення мети й завдань процесу формування соціальної компетентності студентів, обґрунтування методологічних підходів до реалізації цього процесу; розробку програми та інструментарію експериментального дослідження, а саме: визначення досліджуваних понять, вибір і обґрунтування методик дослідження, розробку анкет, тематики творчих завдань; вибір критеріїв, показників та рівнів сформованості соціальної компетентності студентів; дослідження реального стану сформованості соціальної компетентності студентів ЗВО на констатувальному етапі.

Сутністю *актуалізуючого етапу* був перехід знань і вмінь у процесі спеціального педагогічного впливу з прихованого, латентного стану в явний, чинний. Завдання цього етапу передбачали усвідомлення набутих знань через їх осмислення, обговорення в групі, через представлення отриманих знань у формі проєктів. Осмислення, в свою чергу, вело до змін у ставленні до цього знання і до сфери професійно важливих умінь.

Інформаційний етап формування соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування передбачав формування здатності до пошуку і відбору інформації, необхідної для реалізації завдань виховного процесу. Інформаційний етап дослідно-експериментальної роботи здійснювався на наступних принципах: поєднання педагогічного управління з розвитком самодіяльності студентів; свідомості і активності студентів; врахування вікових особливостей студентів. Зміст теоретичних відомостей було спрямовано на представлення студентам нового знання про соціальну компетентність та самовиховання як педагогічний засіб зміни ставлення до себе та іншого.

Наповнення змісту *діяльнісного етапу* передбачало модифікацію системи навчально-виховної роботи в педагогічному університеті шляхом організації системи виховних заходів, спрямованих на формування соціальної компетентності; залучення студентів до волонтерської діяльності; формування соціального мислення, соціального інтелекту, соціального досвіду в процесі реалізації студентським самоврядуванням різних проєктів.

Моніторинговий етап формування соціальної компетентності студентів педагогічного ЗВО передбачав підведення підсумків діяльності студентського самоврядування, аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи, визначення співвідношення мети й завдань за результатами експерименту та визначення кола проблем, які потребують подальшого дослідження. На цьому етапі визначався ступінь оптимальності використання форм та методів роботи зі студентською молоддю, які покликані були

створювати можливість для соціального вдосконалення студентства, сприяти формуванню життєвого самовизначення кожної особистості, розвитку толерантності, поваги до інших, бажання творити, бути активним учасником усіх суспільних процесів.

Оцінно-результативний блок. У запропонованій нами моделі для визначення результативності експериментальної методики формування досліджуваної якості були закладені, а потім апробовані на практиці такі критерії соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів: мотиваційний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Отже, ефективному формуванню соціальної компетентності студентів-майбутніх учителів у процесі діяльності студентського самоврядування в педагогічному університеті сприяє розроблена структурно-функціональна модель, що містить усі компоненти й ознаки виховної системи: мету, методологічні підходи, принципи, зміст, форми, методи, педагогічні умови формування, критерії, показники та рівні сформованості соціальної компетентності. Зміст моделі спрямовується на формування таких професійних та особистісно значущих якостей майбутнього фахівця, як зацікавленість у розвитку закладу вищої освіти, вміння працювати «в команді»; вміння дослухатися до думки опонентів під час творчої діяльності і адекватно її сприймати; поєднання ставлення до помилок інших як до «точок зростання» з високим рівнем особистісної відповідальності за результати «командної» діяльності; прагнення до саморозвитку; володіння педагогічною рефлексією і емпатією; прагнення до оволодіння сучасними педагогічними технологіями та вміння доцільного і творчого використання сучасних інформаційних технологій у процесі діяльності студентського самоврядування.

Література

1. Вітвицька С. С. Методологічні основи ступеневої педагогічної освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Житомирський державний університет, 2005. – Вип. 21. – С. 8-11.
2. Вітвицька С.С. Системно-синергетичний підхід до педагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 92-108.
3. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Ірина Володимирівна Гавриш ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2006. – 579 с.
4. Галузяк В. М. Підготовка майбутніх учителів у контексті особистісно зорієнтованого підходу / В. М. Галузяк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 42. Частина 2. – Вінниця, 2014. – С. 162-169.
5. Зарубінська І.Б. Формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів (теоретико-методичний аспект): монографія / І.Б. Зарубінська. – К.: КНЕУ, 2010. – 348 с.
6. Каган М.С. Системно-синергетический подход к построению современной педагогической теории / М.С. Каган // Синергетическая парадигма. Синергетика образования. – М.: Традиция-прогресс, 2007. – С. 222-272.
7. Лепіхова Л.А. Соціально-психологічна компетентність як передумова успішної самореалізації особистості / Л.А. Лепіхова // Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. ст. – К.: Міленіум, 2002. – Вип. 6 (9). – С. 57-71.
8. Освітні технології : Навч. метод посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за ред. О. М. Пехоти. – К. : АСК, 2004. – 256 с.
9. Савченко С. В. Науково-технічні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Савченко Сергій Вікторович. – Луганськ, 2004. – 455 с.
10. Сусь Б. А. Діяльнісний підхід як ефективний спосіб забезпечення дієвості знань / Б. А. Сусь, М. І. Шут // Збірник наукових праць. – 2007. – № 4. – (Педагогічні науки) – Бердянськ, 2007. – С. 5-7.
11. Холковська І.Л. Соціальна компетентність як умова успішної самореалізації особистості / І.Л. Холковська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 47. – Вінниця, 2016. – С. 63-67.

References

1. Vitvytska S. S. Metodolohichni osnovy stupenevoi pedahohichnoi osvity / S. S. Vitvytska // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. – Zhytomyr : Zhytomyrskiy derzhavnyi universytet, 2005. – Vyp. 21. – S. 8-11.
2. Vitvytska S.S. Systemno-synerhetychnyi pidkhid do pedahohichnoi pidhotovky maibutnix mahistriv osvity // Profesiina pedahohichna osvita: systemni doslidzhennia : monohrafiia / za red. O. A. Dubaseniuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2015. – S. 92-108.
3. Havrysh I. V. Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia hotovnosti maibutnix uchyteliv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti : dys. ... doktora ped. nauk : spets. 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity / Iryna Volodymyrivna Havrysh ; Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. H.S.Skovorody. – Kh., 2006. – 579 s.
4. Haluziak V. M. Pidhotovka maibutnix uchyteliv u konteksti osobystisno zoriientovanoho pidkhdou / V. M. Haluziak // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.Kotsiubynskoho. Serii: «Pedahohika i psykholohiia». Vypusk 42. Chastyna 2. – Vinnytsia, 2014. – S. 162-169.

5. Zarubinska I.B. Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv (teoretyko-metodychnyi aspekt): monohrafiia / I.B. Zarubinska. – K.: KNEU, 2010. – 348 s.
6. Kahan M.S. Systemno-synerhetycheskyi podkhod k postroenyiu sovremennoi pedahohycheskoi teoryi / M.S. Kahan // Synerhetycheskaia paradyhma. Synerhetyka obrazovaniia. – M.: Tradytysia-prohress, 2007. – S. 222-272.
7. Liepikhova L.A. Sotsialno-psykholohichna kompetentnist yak peredumova uspishnoi samorealizatsii osobystosti / L.A. Liepikhova // Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii: zb. st. – K.: Milenium, 2002. – Vyp. 6 (9). – S. 57-71.
8. Osvitni tekhnolohii : Navch. metod posib. / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in. ; za red. O. M. Piekhoty. – K. : ASK., 2004. – 256 s.
9. Savchenko S. V. Naukovo-tekhnicni zasady sotsializatsii studentskoi molodi v pozanavchalnii diialnosti v umovakh rehionalnoho osvithnoho prostoru : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05 / Savchenko Serhii Viktorovych. – Luhansk, 2004. – 455 s.
10. Sus B. A. Diialnisnyi pidkhid yak efektyvnyi sposib zabezpechennia diievosti znan / B. A. Sus, M. I. Shut // Zbirnyk naukovykh prats. – 2007. – # 4. – (Pedahohichni nauky) – Berdiansk, 2007. – S. 5-7.
11. Kholkovska I.L. Sotsialna kompetentnist yak umova uspishnoi samorealizatsii osobystosti / I.L. Kholkovska // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsiubynskoho. Seria: «Pedahohika i psykholohiia». Vypusk 47. – Vinnytsia, 2016. – S. 63-67.

УДК 378.4

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-87-92

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Н. Р. Опушко

orcid.org/0000-0002-3013-2675

Н. І. Костенко

orcid.org/0000-0002-6810-9104

Інтеграційні процеси України зумовлюють реформування системи професійної освіти, що полягає в переорієнтації мети освіти, підходів, принципів, методів, технологій навчання. Зміни у структурі системи професійної освіти, передбачає підготовку конкурентоспроможного та висококваліфікованого фахівця, який має володіти усіма професійними та особистісними компетенціями, що забезпечить йому перспективу на сучасному ринку праці. У статті висвітлено питання компетентнісного підходу в професійній освіті, проаналізовано сутність поняття «компетентнісного підходу», визначено його сутність та структуру; схарактеризовано ключові поняття дослідження «компетенції» та «компетентність»; здійснено історико-ретроспективний аналіз поняття «компетентнісний підхід», визначено особливості досліджуваного поняття. Авторами дано порівняльну характеристику властивостей різних педагогічних підходів, що широко використовуються у сучасній педагогічній науці. Авторським колективом встановлено, що компетентнісний підхід, будучи орієнтованим, перш за все, на нове бачення мети та оцінки результатів професійної освіти, висуває свої вимоги і до інших складових освітнього процесу – змісту, педагогічних технологій, засобів контролю та оцінки.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенції, компетентність, професійна освіта.

THE ACTUALITY OF THE APPLICATION OF A COMPETENCE APPROACH IN VOCATIONAL EDUCATION

N. Opushko, N. Kostenko

The integration processes in Ukraine cause the reform of the vocational education system, which consists in reorientation of the purpose of education, approaches, principles, methods, technologies of teaching. The changes in the structure of the system of vocational education involves the training of a competitive and highly qualified specialist who must possess all the professional and personal competences that will provide him with a perspective in the modern labor market. The issue of the training specialists at the present stage is no longer solely at the national level. This problem lies at the interstate, national and regional levels, because modern youth must be competitive, mobile, multifunctional in their professional activities. That is why the question of developing and expanding of the competency approach in secondary and higher education for the formation of different kinds of competences in young people will become their key to professional demand and career development. The article covers the issues of competence approach in vocational education, analyzes the essence of the concept of "competence approach", defines its essence and structure; characterized the key concepts of the study of "competence" and "competence"; a historical and retrospective analysis of the concept of "competence approach" is made, the features of the studied concept are determined. The authors give a comparative description of the properties of different